

Харківська державна академія культури

КОСТИРКО Тамара Миколаївна

УДК 021:027.7:168.4

**СИСТЕМА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ:
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ
ФУНКЦІОНУВАННЯ**

27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство,
бібліографознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з соціальних комунікацій

Харків – 2008

Дисертація є рукописом.

Робота виконана в Харківській державній академії культури Міністерства культури і туризму України.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Ільганаєва Валентина Олександрівна,
Харківська державна академія культури,
кафедра бібліотекознавства та соціальних
комунікацій.

Офіційні опоненти: доктор технічних наук, професор
Асєєв Георгій Георгійович,
Харківська державна академія культури,
завідувач кафедри інформаційних технологій.

кандидат історичних наук,
Кириленко Олександр Григорович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
директор наукової бібліотеки ім. М.
Максимовича

Захист відбудеться 19 грудня 2008 року о 13.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.807.02 при Харківській державній академії культури: 61057, м. Харків-57, Бурсацький узвіз, 4.

З дисертаційною роботою можна ознайомитись в бібліотеці Харківської державної академії культури: 61057, м. Харків-57, Бурсацький узвіз, 4.

Автореферат розісланий «__» _____ 2008 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.А. Давидова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена важливістю ролі бібліотек в інформаційному забезпеченні освітнього процесу. Входження національної вищої школи в європейський науково-освітній простір є складним та багатогранним завданням, що потребує формування відповідного інформаційного забезпечення, ресурсної бази як в кожному окремому вищому навчальному закладі, так і при створенні системи корпоративних інформаційно-бібліотечних ресурсів вищих навчальних закладів (ВНЗ) України.

Основною метою бібліотечної діяльності є формування бібліотечно-інформаційного простору на засадах сучасних технологій і телекомунікацій, що передбачає колективне створення та використання спільних ресурсів. Тобто в сучасних умовах постає необхідність зміцнення інформаційної взаємодії між бібліотеками на основі перспективних інформаційних технологій і стандартів. Вивчення структури, змісту та компонентів інформаційно-ресурсної бази освіти за рівнями ресурсів: міжнародні, національні, спеціалізовані, регіональні; визначення нормативно-правових засад інформаційно-бібліотечних корпоративних систем; визначення тенденцій взаємодії бібліотек ВНЗ України дозволяє встановити шляхи вдосконалення інформаційного забезпечення освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства. Формування єдиного інформаційного простору освіти породжує певне протиріччя між рівнем інформатизації суспільства, зокрема освітньої підсистеми, станом організації доступу та використанням сукупно-інформаційного ресурсу освіти, а також рівнем системно-мережевої організації інформаційно-комунікаційних систем.

Бібліотечно-інформаційні ресурси (БІР) розглядаються багатьма науковцями як найважливіший елемент інформаційної інфраструктури і фактор інноваційного розвитку інформаційно-освітнього простору. Роль БІР визначається значною мірою через їх структурноутворювальний вплив на організацію комунікаційної взаємодії бібліотек ВНЗ і виявляється потужним засобом розкриття потенціалу інформаційних потоків, що циркулюють в освіті регіону. Впровадження новітніх інформаційних технологій значно змінює традиційні форми інформаційних одиниць БІР і впливає на весь комплекс роботи з ними.

Поряд з документальними бібліотечними фондами, каталогами, картотеками в бібліотеках ВНЗ і процесами їх опрацювання в умовах системно-мережевого комунікаційного середовища формується електронна форма організації БІР. Уявлення про систему БІР як сукупність документалізованих результатів інтелектуальної діяльності в усіх сферах суспільства, як форми організації інформації у вигляді баз, банків даних і знань

поширюється на всі існуючі структури системи соціальних комунікацій – бібліотеки, архіви, музеї, центри інформації, ЗМІ. Узагальнення суттєвих системних ознак БІР, що функціонують у суспільстві, зокрема в освіті, під впливом трансформаційних процесів інформаційного суспільства дає підставу дослідити їх прояви в умовах інтеграції інформаційних технологій на рівні соціально-технологічних комплексів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до комплексної наукової теми факультету бібліотекознавства та інформатики Харківської державної академії культури «Бібліотечно-інформаційне забезпечення науки, виробництва, освіти, культури та управління» та відповідно до програми дослідження кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій «Трансформація бібліотечної діяльності як складова формування нової комунікативної реальності».

Метою дослідження є розробка теоретичних засад формування інформаційних ресурсів бібліотек ВНЗ на регіональному рівні їх функціонування на основі комунікаційної єдності.

Завдання:

- виявити і проаналізувати формування БІР в освітній сфері та їх організацію на регіональному рівні;
- визначити основні дослідницькі підходи до теоретичного осмислення процесів системоутворення БІР ВНЗ;
- розкрити специфіку бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ через визначення їх функціонування на регіональному рівні в умовах формування єдиного інформаційного простору освіти;
- визначити організаційно-структурні особливості БІР в інноваційному розвитку ВНЗ як елементу соціально-інформаційного комплексу;
- дослідити функціонально-змістове наповнення діяльності бібліотек ВНЗ зі створення та використання системи;
- обґрунтувати механізм системоутворення БІР ВНЗ у контексті розвитку їх інформаційно-комунікаційної єдності як соціально-технологічного модуля в інфраструктурі освіти регіону.

Об'єкт дослідження – бібліотечно-інформаційні ресурси ВНЗ.

Предметом дослідження є концептуалізація механізмів функціонування регіональної системи БІР ВНЗ.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження склали загальнонаукові підходи соціогуманітарного пізнання: системний, соціокультурний, інформаційний, діяльнісний. Теоретичною базою дослідження є соціологічні та філософські оцінки сучасного соціуму, наукові концепції еволюції соціальної комунікації, структурно-функціональних трансформацій, соціально-інформаційної динаміки соціуму.

Для реалізації дослідницьких завдань застосовувалися методи: систематизації інформації, її кількісний та якісний аналіз – для визначення головних факторів формування БІР, чинників їх трансформації під впливом використання інформаційно-комунікаційних технологій і можливих комбінацій їх організації в інформаційному просторі освіти; структурно-функціональний аналіз – для виявлення змістовного наповнення і перерозподілу діяльності бібліотек у корпоративних об'єднаннях бібліотек з виконання завдань збору, збереження, обробки, розповсюдження, організації доступу та використання єдиних БІР освітньої сфери регіону; спостереження – при виявленні ознак організаційно-структурних і функціонально-змістовних змін у діяльності ВНЗ регіону в умовах реально діючої корпорації; концептуалізацій – у процесі виявлення конструктивних елементів, що складають суттєві ознаки системного функціонування БІР регіонального рівня організації на основі єдності: техніко-технологічної, організаційної і управлінської, а також компонентів побудови БІР у процесі їх проектування; моделювання – для відображення зразку концептуальних уявлень про структурно-функціональні зв'язки елементів корпорації БІР як єдиного інформаційно-технологічного комплексу.

Наукова новизна одержаних результатів:

- уперше узагальнені нові підходи до формування системи БІР як складового елементу соціально-інформаційного модуля;

- набула подальшого розвитку системна організація БІР ВНЗ, що охарактеризована як єдність організаційних техніко-технологічних, комунікаційних засобів, призначених для створення, збереження і використання інтелектуальних надбань освіти з метою найповнішого задоволення соціальних, культурних, наукових потреб користувачів, а також раціонального використання інших ресурсів бібліотечно-інформаційного сектора освіти;

- визначено системоутворювальний механізм формування системи БІР як єдиного інтеграційного ресурсу освіти регіонального рівня;

- удосконалено уявлення про природність та необхідність корпоратизації діяльності бібліотек ВНЗ на регіональному рівні;

- визначено зміст взаємовідносин бібліотек у корпоративних об'єднаннях та напрями їх удосконалення через механізми системного інноваційного менеджменту;

- розроблено концептуальну основу створення системи БІР ВНЗ регіону через їх характеристику, технології, управління як сукупного продукту сумісної діяльності бібліотек на основі інформаційно-комунікаційної єдності за умов утворення соціально-технологічного модуля в інформаційній інфраструктурі освіти регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає в узагальненні знань про організацію системи БІР ВНЗ регіону, яка проявляється через

взаємозв'язок її двоконтурної природи. Головними компонентами побудови системи проектування регіональної системи БІР є стратегічний (фінансовий), соціальний, політичний на основі їх інформаційно-комунікаційної єдності. Комплексний аналіз БІР бібліотек ВНЗ регіонального рівня надає можливість узагальнення методичних знань про корпоративну діяльність бібліотек ВНЗ, визначення її організаційно-структурних та функціонально-змістовних засад, управлінсько-методичного супроводження ресурсної бази інформаційного забезпечення освіти.

Окремі положення та рекомендації дисертаційного дослідження складуть основу підвищення ефективності функціонування бібліотечних працівників системи освітніх закладів, сприятимуть розвитку регіональної системи бібліотек ВНЗ в інформаційному забезпеченні освітнього процесу, а також налагодженню взаємодії бібліотек зі створення, актуалізації та використання їх інформаційних ресурсів.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати та висновки дисертації одержані автором особисто і полягають у визначенні нових підходів до формування системи БІР ВНЗ як складового елементу соціально-інформаційного модуля освіти. Переважна більшість публікацій автора за темою дисертаційного дослідження – одноосібні. Практичний досвід роботи бібліотеки Національного кораблебудівного університету імені адмірала Макарова висвітлено в статті, підготовленій у співавторстві з Т.В. Величко, та тезах доповіді «Електронна бібліотека ВНЗ в системі бібліотечного обслуговування» – з Т.В. Пономаренко. Внесок автора дисертації в сумісних працях складає до 70 % обсягу публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях: «Кораблебудування: освіта, наука, виробництво» (Миколаїв, 2002), «Сучасні інформаційні технології для бібліотек та менеджмент науково-освітніх мереж» (Київ, 2002), «Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу» (Харків, 2005), «Перспективи інформаційно-бібліотечного забезпечення вищої освіти» (Одеса, 2006), «Электронные ресурсы для науки и образования» (Севастополь, 2007), «Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества» (Судак, 2007), «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики» (Київ, 2007, 2008).

Текст дисертаційної роботи, основні наукові висновки і рекомендації обговорено на міжкафедральному семінарі факультету бібліотекознавства та інформатики Харківської державної академії культури.

Публікації. Основні наукові положення, результати та висновки дисертаційного дослідження викладено в 13 публікаціях: 6 статей, із них 5 –

у наукових фахових виданнях України; 7 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Обсяг основної частини – 173 сторінки, 10 додатків на 63 сторінках, список використаних джерел – 283 найменування на 27 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 1 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету та завдання дослідження, його об'єкт і предмет; сформульовано наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення; наведено дані щодо апробації основних положень дослідження та публікацій дисертанта.

Перший розділ «Науково-теоретичні засади формування системи бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ України» складається з двох підрозділів. У підрозділі 1.1. *«Системний рівень організації діяльності бібліотек ВНЗ у системі інформаційно-освітнього простору»* дається загальний аналіз трансформаційних ознак у бібліотечній галузі під впливом становлення, розвитку інформаційного суспільства й утворення соціально-комунікаційної реальності сучасності. Простежується зв'язок феномену єдиного інформаційного простору з поширенням використання інформаційно-комунікаційної техніки і технологій зі значними змінами в суспільних підсистемах, особливо в науці й освіті, де відтворення і споживання інформації та знань є чинником соціокультурного розвитку людства. Аналіз літературної бази дослідження процесів формування системи бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів зумовив залучення джерел досить великого кола наукових напрямів, що прямо або побічно створюють підґрунтя науково-теоретичної рефлексії стосовно обраної теми.

Визначено тенденції формування єдиного науково-освітнього простору України, бібліотеки ВНЗ виступають як важливий інструмент освітнього процесу. Інформаційно-освітнє середовище бібліотек розглядається як частина системи безперервної освіти, як поєднання всіх ресурсів незалежно від відомчого підпорядкування, умов і засобів розповсюдження інформації. Доступ користувачів до інформації навчально-методичного та організаційного характеру забезпечується створенням єдиного інформаційно-комунікаційного простору.

Важливим фактором змін у діяльності вищої освіти є фундаменталізація як основа реформування освітнього процесу, каталізатором якої є інформатизація суспільства (В.М. Бебик, М. Бугрін, Н.В. Збаровська,

К.К. Колін, Й.У. Мастяниця, В.В. Міронов, О.І. Навроцький, А.Д. Урсул, В.М. Шейко).

Діяльність бібліотек ВНЗ та реалізація ними освітньої функції розглядали Н.І. Апшай, І.П. Бургер, В.Г. Дригайло, П.І. Орлов.

Формуванню єдиного науково-інформаційного простору присвятили свої праці В.М. Литвин, В.М. Горовий, І.О. Давидова, Л.Й. Костенко, О.Л. Кузнєцов, Е. Кузьмін, І.Ф. Курас, В.В. Лучанська, Т.П. Павлуша, Л.Г. Петрова, З. Савіна. Аналізуючи стан ІР України, автори визнали його поки що незадовільним, відмітили здебільшого спонтанний характер інформатизації бібліотек і формування ІР.

Загальнометодологічну основу формування дій по оновленню діяльності бібліотек склали роботи: В.О. Ільганаєвої, М.С. Слободяника, Н.М. Кушнарєнко, В.М. Шейка, М.І. Сенченка, А.С. Чачко. Один із шляхів вирішення проблеми – створення об'єднаних інформаційних ресурсів освіти в місцевому і регіональному просторі, що і потребує ставлення до бібліотек, як до повноправних учасників соціально-економічних перетворень і відповідних управлінських та економічних дій. А.І. Арський, А.І. Чорний, У. Букович, Р. Уільямс, І.П. Бургер, В. Гєсць, досліджуючи питання впливу інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) на суспільне життя і суспільні підсистеми, відзначають важливість нарощування інформаційного потенціалу.

В останні роки збільшилася кількість публікацій, присвячених електронним ресурсам, проблемі їх менеджменту, розробці інструментів орієнтації, пошуку інформації і проблемно-орієнтованої організації веб-ресурсів (А.Б. Антопольський, О.В. Баркова, Ф.С. Воройський, В. Голуб, А.І. Каптерев, О.В. Матвієнко, І.О.Павлуша, Л.Б. Хайцева, Ю.С. Хохлов).

Соціально-комунікаційну сферу як фактор регуляції, переконфігурації і подолання конфліктів розглядають С.О. Кравченко та В.Л. Романов. Соціально-інформаційним напрямом феномену інформатизації присвячено дослідження В.З. Когана та К.К. Коліна.

Регіональні стратегії, методи взаємодії, організації співробітництва бібліотек добре розроблені як у вітчизняному, так і зарубіжному бібліотекознавстві А.Б. Антопольським, Н.І. Апшай, Е. Бабичевою, Ф.С. Воройським, Т.І. Вилегжаниною, Л.В. Давидовою, Дейлом Пітером, Ю.К. Дрешер, А.І. Земськовим, В.О. Ільганаєвою, Н.С. Карташовим, Л.Й. Костенком, Е.В. Линдеман, О. Матвієнко, В.В. Мироновим, В. Немошкаленко, І.П. Осиповою. Дослідження організації фондів, фондовикористання, принципів його формування, створення довідково-бібліографічного апарату знайшли відображення в працях В.А. Бородіної, Л.Ф. Волкової, М.П. Васильченко, Ю.М. Столярова, В.І. Терьошина, Ю.В. Григор'єва.

Інформатизація бібліотек на базі новітніх інформаційних технологій є магістральним напрямом інноваційного розвитку бібліотечних установ.

Для здійснення змін необхідним є аналіз бібліотеки з точки зору дій системної організації, взаємозв'язків з іншими інформаційними структурами, склад, якість та характер документально-інформаційного ресурсу, участь у навчально-виховному процесі, інформаційному забезпеченні потреб користувачів, обслуговуванні конкретних запитів із використанням електронного та традиційного ресурсів єдиного інформаційного простору суспільства. З огляду на новизну і складність проблеми розвитку інформаційно-освітнього середовища, її вирішення потребує експериментального пошуку на основі наявного в системі освіти досвіду роботи з інформаційними технологіями. Корпоратизація дозволяє вирішувати їх на новому рівні, що вимагає нової філософії бачення, співпраці форм її організації, фінансування, кадрової підтримки. Проблема створення системи БІР ВНЗ пов'язана з утіленням ідеї корпоратизації в регіональному науково-освітньому просторі та реалізацією моделі, що відображає стан і можливості бібліотек ВНЗ та зовнішніх умов їх функціонування в Україні.

У підрозділі 1.2. *«Методологічне поле дослідження»* розглядаються методологія та методи, що використовувались під час збору емпіричного матеріалу для написання роботи, обґрунтовуються важливість і слушність системного підходу для побудови об'єктивної моделі взаємодії всіх елементів системи БІР ВНЗ регіонального рівня.

Обґрунтовано необхідні теоретичні передумови використання результатів наукових пошуків до визначення типологічних ознак корпоративних об'єднань бібліотек ВНЗ, рівня їх розвитку, вплив корпоратизації на процеси створення, збереження, використання та подальшу трансформацію реальних інформаційних ресурсів як складових освіти. Враховано тенденції, що спостерігаються в освітньому соціальному інституті – фундаменталізація, випереджаючий характер усієї системи освіти, її безперервність протягом життя, конвергенція змісту тощо. Корпоративне об'єднання бібліотек розглядається як соціально-інформаційний комплекс. За допомогою соціально-діяльнісного підходу проведено дослідження проявів характерних рис бібліотечних корпорацій з точки зору їх цілісності та визначено вплив цих параметрів на інформаційний ресурс корпорації.

За основу параметричного вивчення ІР приймається схема А.Б. Антопольського, що складається з таких елементів: тематика інформації, форма власності, доступність інформації; належність до певної інформаційної системи і джерела інформації; призначення і характер використання інформації; форма подання інформації; вид носія інформації. Як основа тлумачення поняття «регіональний освітній простір» для вирішення завдань дослідження використовується визначення Л.Г. Мельника: «Національний інформаційний простір – сукупність інформаційних потоків як національного, так і зарубіжного походження, що функціонують на території держави». Регіональний інформаційно-освітній простір

розглядається як сукупність інформаційних потоків наукового, навчально-виховного призначення, що функціонують в освітній сфері регіону.

Методи стратегічного менеджменту дозволяють визначити пріоритети розвитку інформаційних ресурсів ВНЗ і критерії їх ранжування відповідно до стану основних структурних елементів і систем ІР у цілому.

Для дослідження бібліотек та їх об'єднаних ІР використовувався когнітивний принцип, сутність якого полягає в обґрунтуванні провідного значення знання в соціально-комунікативних процесах. Зважаючи на специфіку об'єкта дослідження, який має соціальну сутність, доцільним є використання методу моделювання, а саме: концептуальної, вербальної та графічної моделей. Визначення концептуалізації використовується як для опису всієї теми дослідження, так і для визначення її складових..

Інституціональний аналіз корпоративного об'єднання БІР ВНЗ дозволяє виявити його нормативні характеристики, що визначаються як певна системна єдність, і можливі напрями вдосконалення через вживання організаційно-функціональних заходів. Важливим напрямом наукового пошуку є адаптація бібліотечно-інформаційних установ до умов ринкової економіки з урахуванням організаційно-технологічних змін, що відбуваються під впливом інформатизації соціально-комунікативних відносин у суспільстві.

У другому розділі **«Аналіз системних елементів бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ регіону»**, який складається з трьох підрозділів, розглядаються інформаційно-системні суб'єкти БІР ВНЗ. У підрозділі 2.1. *«Організаційно-структурні засади бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ регіону»* досліджується середовище формування БІР ВНЗ регіону, яке зумовлено виникненням умов, що полягають, з одного боку, у формуванні усвідомленої суспільної потреби, а з іншого – у появі об'єктивних можливостей (технічних, фінансових, кадрових) в організації такого формування.

Обґрунтовано вплив системи більш широкого характеру, до якої належить освітня сфера. Особливості її функціонування в Україні, тенденції розвитку створюють особливі умови для проходження процесів інформатизації, перебудови діяльності всіх її складових, зокрема бібліотек. Розглядаються організаційно-структурні засади бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ регіону, узагальнюються найважливіші моменти організаційної структури вищої школи. Розкриваються пере-шкоди, ситуації прийняття рішень щодо необхідності системної організації і використання інформаційних ресурсів ВНЗ, зокрема і на основі корпоративної взаємодії.

Процес створення системи БІР ВНЗ розглядається як певне нововведення з усіма характерними для нього особливостями: макро- й мікро-соціального середовища, індивідуальних і групових особливостей

учасників інноваційних процесів, специфіки їх взаємодії, яка склалася в процесі комунікації та прийняття рішень у рамках організації. Вивчені та залучені до використання в процесі розробки параметрів БІР, визначені інституціональні чинники освітньої сфери, що впливають на взаємодію учасників корпоративного об'єднання бібліотек ВНЗ.

Децентралізація управління вищою школою передбачає принцип розподілу діяльності по вертикалі – перерозподіл повноважень і відповідальності поміж існуючими рівнями управлінської ієрархії. Передбачається, що таких основних рівнів повинно бути чотири: національний, регіональний, рівень ВНЗ та факультетський. На рівні окремого ВНЗ вирішуються основні питання економічного та господарського життя, напрями розвитку. Для забезпечення створення розвитку єдиного інформаційного простору необхідно дослідити спільне бачення, сформулювати загальну політику реалізації завдань щодо регіональних БІР освіти на користь усім учасникам і споживачам. Це сприяє організаційно-нормативним передумовам створення та розвитку регіональної системи БІР ВНЗ України.

Розглядаються інформатизація навчального закладу як комплексний процес створення електронних інформаційних ресурсів в обсягах навчальних програм, управління навчальним процесом, побудова технічної інфраструктури для доступу до створених електронних ІР.

На концептуальному рівні мета інформатизації навчального закладу – досягнення позитивних змін його внутрішньої соціотехнічної підсистеми. Відповідно до трансформації навчального закладу трансформується і його бібліотечно-інформаційний підрозділ. Останні роки бібліотека ВНЗ визначається як бібліотечно-інформаційний центр. Бібліотечна наука і практика дозволяють обґрунтовувати висновки не тільки стосовно доцільності трансформації традиційних бібліотек в бібліотечно-інформаційні центри, але й необхідності перегляду організаційних засад, орієнтирів управління їх новоутвореннями і подальшого розвитку в умовах модернізації соціальних комунікацій.

Корпоративний рух у бібліотечній сфері засвідчує свою ефективність, гнучкість при вирішенні завдань забезпечення суспільних потреб в інформації і знаннях. Передбачається комплексна координація діяльності бібліотек, яка сприяє становленню нового рівня системного стану на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Об'єднання бібліотек ВНЗ створює умови для спільного управління процесами корпорації, взаємодії з іншими соціально-комунікаційними структурами. Основний напрямок менеджменту створюваних корпоративних об'єднань бібліотек (КОБ) на цей час – це організаційно-технологічний менеджмент. Головний зміст керівництва КОБ полягає фактично в управлінні потоками робіт і управлінні інформаційними процесами. КОБ має інтенсивно інтегрувати,

насамперед, в середовище закладів освіти і культури регіону та поширювати таку інтеграцію на більш широке соціально-комунікаційне середовище свого існування.

У підрозділі 2.2. «Функціонально-змістовний склад бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ регіону» розглядаються стан бібліотечно-інформаційних ресурсів та етапи створення КОБ ВНЗ Миколаївського регіону. Аналізується комплекс визначальних економічних, соціально-політичних, організаційно-правових, матеріально-технічних та інших проблем, пов'язаних з такими аспектами зовнішнього середовища бібліотек ВНЗ: формування, розвиток і забезпечення ефективного використання бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ регіону; можливість широкого доступу до світових інформаційних ресурсів, інтегрування національного інформаційного простору у світовий інформаційний простір.

Запропоновано схему двоконтурної системи БІР, розкрито її функціонально-змістовне наповнення, що є інтегрованим інформаційним ресурсом у вигляді документалізованої і структурованої інформаційної системи.

На етапі розподілу функціонально-змістовного наповнення діяльності зі створення системи БІР регіону були проведені численні спостереження і аналіз стану інформаційних ресурсів бібліотек-учасниць створюваного КОБ.

Бібліотеки працюють на добровільній основі в рамках узгоджених єдиних стандартів. Аналіз динаміки основних показників діяльності бібліотек ВНЗ м. Миколаєва в умовах корпоративного об'єднання свідчить, що вони стають все більш затребуваними. БІР в функціонально-змістовному сенсі перетворюються на потоки інформації, що закріплені у віртуальному просторі і доповнюються традиційною формою подання інформації, циркулюючої в друкованому вигляді. Поступово розвивається обслуговування через телекомунікаційні канали. В умовах створюваного інформаційно-комунікаційного освітнього середовища велике значення має ефективний доступ до наявних інформаційних ресурсів: зведеного електронного каталогу інтегрованого інформаційного фонду КОБ; Регіонального освітньо-інформаційного порталу бібліотек ВНЗ Миколаївщини (<http://www.vnzportal.mk.ua/>); інформаційних ресурсів мережі Інтернет. Організаційно-технологічна структура корпорації бібліотек має передбачати різну участь суб'єктів (бібліотек) у корпоративному проекті через різний рівень технічної озброєності, підготовки персоналу, характеру ресурсів.

Визначено, що функціонально-змістовний склад бібліотечно-інформаційних ресурсів ВНЗ регіону залежить від професійно-діяльнісного спрямування ВНЗ, тематико-типологічних особливостей бібліотечних фондів, рівня акредитації ВНЗ і завдань підготовки навчально-методичного супроводження освіти, практики взаємодії ВНЗ у регіоні. Аналіз ситуації в Миколаївському регіоні доводить, що для реалізації завдань створення

єдиного освітнього інформаційного ресурсу необхідна цілеспрямована діяльність бібліотек ВНЗ по визначенню напрямів взаємодії, центрів генерації інформації, пріоритетної тематики відповідно до соціально-економічних, соціально-гуманітарних, соціально-технічних (технологічних) блоків освіти, створення необхідних умов обміну даними. Корпоратизація постає необхідним заходом для вирішення цих питань.

У підрозділі 2.3. *«Формування ресурсної бази інформаційного забезпечення освіти в умовах регіону»* доведено, що продуктивне середовище інтеграції ресурсів і діяльності вищих навчальних закладів регіону має забезпечити: явні переваги порівняно з ізолюваністю; можливість розвитку ІР без додаткової зовнішньої підтримки, саморозкриття внутрішніх резервів; наповненість конкретними загальнозначущими і спільно підтримуваними процедурами діяльності, а не гаслами і деклараціями; широку доступність, формування критичної маси активних учасників сервісів та створювачів ресурсів мережі; оптимальний розподіл витрат; цінність інформації, загальний інтерес; узгодженість зі світовим досвідом, орієнтирами й стандартами.

Відповідно до результатів системно-структурного аналізу впровадження інформаційних технологій (Н.І. Апшай, Ю.М. Арський, Т.Ф. Берестова, І.О. Давидова, К.Ю. Дегтярьов, В.О. Ільганаєва, Л.Й. Костенко, А.Ю. Кузнєцов, В.М. Литвин, О. Матвієнко, В.А. Ясвин) можливості кооперування організацій (розглянуті у п. 2.1.) взагалі та бібліотек ВНЗ зокрема, поділяють на три напрямки, які є пріоритетними при формуванні системи БІР ВНЗ, а саме: управління комунікаціями та потоками інформації, управління знаннями й обробкою інформації, управління транзакціями та процесами.

Визначено об'єктивні і суб'єктивні умови для побудови корпоративної мережі бібліотек ВНЗ регіону, а саме: територіальне розміщення; наявність необхідної кількості кваліфікованих кадрів; наявність надійних телекомунікацій, технічних засобів для обробки й збереження інформації; їх обсягу, актуальності; рівень використання в практиці роботи бібліотек стандартів і комунікаційних форматів; стан упровадження нових інформаційних технологій у практику роботи бібліотек, відповідність сучасним потребам кооперування інформаційних систем автоматизації бібліотечних процесів, що використовуються в бібліотеках.

Розроблено певний набір документів, що забезпечують спільну роботу: інструкції з електронної каталогізації; таблиці відповідності полів використовуваних форматів; плани поетапного входження в корпоративну мережу нових суб'єктів; документи, що визначають ролі, обов'язки, міру відповідальності кожного із суб'єктів корпорації і перелік покладених на них функцій.

Доведено, що перетворення КОБ у високотехнологічний соціотехнічний модуль освітнього простору здійснюється завдяки чітко налагодженому управлінню трансформацією об'єднання БІР бібліотек в єдиний ІР. Створення та розвиток ресурсно-орієнтованих середовищ підтримки діяльності, інноваційних методів навчання передбачають колективне створення та супровід потужних спеціалізованих Центрів знань за широким тематичним та проблемним спектром для подальшого розвитку освіти в Україні.

У розділі 3 «Системоутворювальний механізм функціонування бібліотечно-інформаційних ресурсів» сформульовано концепцію розвитку регіональних БІР ВНЗ: розвиток замкненої бібліотечної системи, яка сама себе забезпечує; технологічний підхід, що виходить з тісних зв'язків між галузевими інформаційними мережами і бібліотеками; розвиток на основі раціональної взаємодії всіх елементів галузевої структури БІР регіонів, цілісності й оптимального поєднання галузевих бібліотечних мереж; відтворювальний підхід, відображаючий соціальні пріоритети; підхід бібліотечно-географічний, що обґрунтовує формування регіональних бібліотечних систем. Визначено концептуальний стрижень системи БІР регіону.

Системоутворювальний механізм функціонування БІР виражається у формуванні бібліотечних об'єднань різного рівня, що охоплюють організаційно і технологічно взаємозалежні бібліотеки одного та різних відомств. Важливою науковою категорією теорії бібліотечних систем є територіальна єдність бібліотек, за допомогою якої можна відобразити територіальний рівень (ранг) різних бібліотечних об'єднань, визначити спільність потреб населення в різних видах інформації: у комплектуванні і використанні бібліотечних фондів, проведенні довідково-бібліографічної, інформаційної і науково-методичної роботи. Враховуючи економічні переваги, регіональна форма взаємодії є найефективнішою: бібліотеки окремих відомств досягають цілі з обслуговування відповідних категорій населення, які вони не завжди можуть забезпечити самостійно через свої обмежені можливості.

Формування системи БІР ВНЗ регіону розширює зміст і обсяг комплектування фондів, зміцнює матеріально-технічну базу за рахунок договірних відносин, кооперації засобів і узгодження діяльності, забезпечує створення путівників з фондів бібліотек, зведених електронних каталогів.

Аналіз спеціальної літератури та власний досвід створення регіональних КОБ ВНЗ доводить необхідність урахування й ефективного використання ресурсів трьох видів: стратегічних (фінансових), соціальних і політичних.

Бібліотечне виробництво в цілому і КОБ як система характеризуються низкою особливостей, що відрізняють його від інших систем. До таких особливостей можна віднести: нестаціонарність (мінливість) окремих параметрів системи і стохастичність поведінки; унікальність і непередба-

чуваність поведінки системи в конкретних умовах (завдяки наявності в ній активного елемента – людини) і разом з тим граничних можливостей, зумовлених наявними ресурсами; здатність змінювати свою структуру і формувати варіанти поведінки; здатність протистояти ентропійним тенденціям; адаптуватися до умов, що змінюються; здатність і прагнення до формування цілей усередині системи.

Створення регіональних БІР ВНЗ є одним з елементів організаційно-управлінських нововведень у системі ВНЗ України, що передбачають створення нової, гнучкої, здатної до швидких адаптацій структури вищої школи та нових організаційних форм взаємозв'язків зі споживачами освітніх послуг.

ВИСНОВКИ

Основна мета формування ресурсної бази інформаційного забезпечення освіти в умовах регіону полягає у створенні і розвитку єдиного освітнього інформаційного середовища, що забезпечує єдність освітнього простору, підвищення якості освіти, зберігання, розвиток і ефективне використання науково-педагогічного потенціалу, створення умов для поетапного переходу до нового рівня освіти на основі інформаційних технологій. Створення продуктивного середовища інтеграції інформаційних ресурсів та сервісів спрямоване на забезпечення природного, без зовнішнього тиску, об'єднання зусиль вищих навчальних закладів для становлення й динамічного розвитку сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури освітньої системи регіону.

Проведене дослідження дає підстави констатувати:

1. Бібліотеки України накопичили значні масиви інформації, всебічне використання яких є передумовою ефективного задоволення інформаційних потреб усього загалу користувачів освітньої сфери. Зростання попиту на інформаційно-аналітичне забезпечення процесу реформування вищої освіти зумовлює інтеграцію ресурсів вузівських бібліотек регіону, поліпшує умови для організації самостійної роботи студентів, що суттєво посилює евристичний потенціал особистісно-орієнтованої освіти та дистанційного навчання. Інформатизація суттєво змінює зміст і характер діяльності вузівських бібліотек, яким необхідно надати офіційного статусу наукового підрозділу ВНЗ та створити умови для залучення до їх штату фахівців вищої кваліфікації.

2. Системність БІР ВНЗ обумовлена стрімким зростанням електронних ІР, у формуванні яких проявляються всі аспекти організаційно-структурних, функціонально-змістовних особливостей, техніко-технологічного оснащення бібліотек ВНЗ. Це зумовлює нові завдання не тільки теоретичного осмислення питання, а й його управлінського сенсу.

3. Завдання інформаційно-ресурсного забезпечення освіти потребують використання широкого методико-методологічного інструментарію відповідно до рівня розвитку системи БІР, як об'єкта дослідження, включаючи соціокультурний, соціокомунікаційний, соціально-інформаційний, соціально-технологічний, соціально-діяльнісний підходи. Системна організація БІР ВНЗ має будуватися на уявленнях про сукупність різних формоутворень і носіїв інформації, а також суб'єктів, які володіють ними або генерують їх. Процес системоутворення БІР ВНЗ відбувається шляхом корпоративного об'єднання діяльності бібліотек. Це породжує феномен системної єдності бібліотек на рівні регіону, нові феномени управління, зумовлені структурно жорстко централізованою системою освіти, належністю до різних галузей, фінансово-правовими обмеженнями та нормами права, що регулюють відносини в умовах інформаційної економіки, яка тільки формується в Україні.

4. З'ясовано, що розвиток бібліотек ВНЗ України на початку ХХІ століття вступає у фазу поступової трансформації в бібліотечно-інформаційні центри і їх об'єднання на корпоративних засадах. Сутність цієї трансформації – це внутрішня інтеграція раніше розрізнених бібліотек, що займалися інформаційним забезпеченням навчально-виховного процесу, в соціоінформаційний модуль єдиного освітнього простору. Корпоратизація має розглядатися як ознака інституалізації соціально-інформаційних комплексів у бібліотечній сфері, а БІР – як його елемент і змістовний аспект організації, технологізації та управління.

5. Встановлена притаманна системі БІР організаційна структура, що залежить від характеру відносин між компонентами бібліотечної системи, що визначають їх упорядкованість. Посилення і поглиблення сталого, повторюваного порядку зв'язків і відношень бібліотек, зростаюча взаємодоповнюваність БІР сприяють розвитку різних форм бібліотечних об'єднань. Система бібліотек і об'єднання БІР перебувають у прямому зв'язку між собою. Формування КОБ відповідає меті функціонування системи бібліотек, що полягає в розвитку бібліотечної справи в інтересах усіх членів суспільства, а не окремих відомств і організацій, регіонів, груп населення. Процес об'єднання бібліотечних ресурсів охоплює структурні рівні організації бібліотечної справи.

6. Метою організаційно-структурного моделювання КОБ, як основи системи БІР ВНЗ, є інформаційно-комунікаційне середовище, до якого, впершу чергу, входять найбільш готові до інтеграції бібліотеки. Створена організаційна структура має тенденцію до певної самостійності у вирішенні питань функціонування (керівництво, посадові одиниці, діловодство, повноваження, взаємодія з іншими інформаційними структурами); формується єдиний техніко-технологічний комплекс, що незалежно від фактичної належності до різних суб'єктів (різних ВНЗ),

має тенденції до перетворення на єдиний соціально-інформаційний модуль освіти регіону.

7. Виявлено, що системоутворювальний механізм функціонування БІР виражається у формуванні бібліотечних об'єднань різного рівня, що охоплюють організаційно і технологічно взаємозалежні бібліотеки одного і різних відомств. Система БІР ВНЗ регіону виявляється двоконтурним утворенням, перший з яких складає їх організаційна структура, як сукупність суб'єктів держателів, генераторів, розповсюджувачів інформації в освіті і для освіти. Рівень її розвиненості визначається становленням контуру організаційно-структурної єдності бібліотек, де головним системоутворювальним компонентом є технологія. Другий контур системи БІР є функціонально-змістовний, як сукупність процесів і потоків інформації та знань, що циркулюють в освіті. Встановлено, що в процесі взаємодії всіх складових системи ресурсів з'являються нові властивості, якими кожен окремий вид ресурсу не володіє. Ці властивості позначаються ознаками системи вищого рівня, яка є надбудовою над окремими бібліотеками ВНЗ регіону.

8. Доведено, що формування системи БІР ВНЗ регіону розширює зміст і обсяг комплектування фондів, зміцнює матеріально-технічну базу завдяки договірним відносинам, кооперації засобів і узгодженню діяльності, забезпечує створення путівників по фондах бібліотек, зведених електронних каталогів тощо. У кінцевому результаті реалізується принцип забезпечення оперативного доступу всіх викладачів, студентів регіону до фондів найбільших бібліотек вищого рівня і функціонуючих банків даних; усім бібліотекам створюються рівні можливості послідовного переходу до високоефективного бібліотечно-інформаційного обслуговування всіх груп населення; маневрування всіма видами бібліотечних ресурсів, включаючи трудові, матеріальні і фінансові, що не може бути реалізовано в окремій бібліотеці.

9. Сформульовано уявлення про концептуальний стрижень і параметри системи БІР ВНЗ регіону, що складають такі основні принципи: акцент на організаційно-структурну єдність БІР ВНЗ регіону, враховуючи загальну тенденцію на комунікаційну неоднорідність компонентів системи; відповідальність у межах функціонального розподілу обов'язків при функціонуванні БІР (стратегія бачення системи, партнерство); орієнтація на інформаційні потреби, що динамічно змінюються під впливом розвитку науково-освітніх процесів та якості їх задоволення (моніторинг, статистика); використання багатомодельності при підтримці системи БІР (кваліфікація кадрів, менеджмент).

10. Визначено три головні компоненти процесу проектування регіональної системи БІР ВНЗ: стратегічний (фінансовий), соціальний і політичний. Стратегічний компонент полягає в тому, що для одержання схвалення

проекту створення регіонального БІР ВНЗ його прихильники повинні довести доцільність запропонованого варіанта для поліпшення становища бібліотеки, збільшення її можливостей в інформаційно-документаційному забезпеченні науково-освітньої діяльності ВНЗ. Головним компонентом проектування БІР є соціальний, який проявляється в характері, динаміці, вимогах, якості освіти через доступність, релевантність інформації і знань в освітній сфері. Політичний компонент зумовлений тим, що у зв'язку з невизначеністю результатів економічного аналізу доцільності вкладень у проект створення регіонального БІР ВНЗ, а також унаслідок роз'єднаності багатьох людей, які пов'язані з її впровадженням, керівники вищої ланки використовують ступінь солідарності всіх співробітників організації стосовно зазначеного проекту як показник його необхідності.

11. Доведено, що створення регіональної системи БІР ВНЗ в організаційно-нормативному плані пов'язане загальними тенденціями розвитку та реформування системи ВНЗ України, зокрема з децентралізацією управління вищою школою. Передбачається, що рівень ВНЗ повинен стати тим рівнем управління, на якому вирішуються основні питання його економічного та господарського життя, визначаються напрямки його розвитку, зміни в навчальному процесі й змісті підготовки фахівців. З цією метою на рівень ВНЗ слід делегувати більше прав, більше повноважень у прийнятті рішень, зокрема щодо організації співробітництва ВНЗ на регіональному рівні, яке має доповнити або значною мірою замінити діяльність органів адміністративного управління вищою школою.

Подальші напрями дослідження функціонування і розвитку системи БІР ВНЗ в умовах медіатизації соціально-комунікаційних процесів пов'язують з поглибленням питань відтворення, збереження, поширення інформації і знань, зокрема в освіті; визначенням потужності й обсягу інформаційного навантаження на споживачів освітньої інформації в умовах єдиного освітнього простору; адаптацією системно-технічних і технологічних трансформацій інформаційно-виробничого процесу в соціально-інформаційних комплексах бібліотечної галузі; вдосконаленням інформаційно-правових та інформаційно-економічних стандартів і норм у бібліотечно-інформаційній сфері.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у фахових виданнях:

1. Костирко Т. М. Вузьська бібліотека в реалізації нових концепцій / Т. М. Костирко, Т. В. Величко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 2. – С. 27–31.

2. Костирко Т. М. Бібліотеки ВНЗ в інформаційно-освітньому просторі Миколаївського регіону / Т. М. Костирко // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Х., 2006. – Вип. 18. – С. 173–181.

3. Костирко Т. М. Формування ресурсної бази інформаційного забезпечення освіти в умовах регіону / Т. М. Костирко // Вісн. Кн. палати. – 2008. – № 2. – С. 25–27.

4. Костирко Т. М. Концепти моделювання регіональної системи бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів / Т. М. Костирко // Вісн. Кн. палати. – 2008. – № 4. – С. 17–19.

5. Костирко Т. М. Електронні ресурси бібліотеки в інформаційному просторі університету / Т. М. Костирко // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Х., 2008. – Вип. 23. – С. 150–157.

Матеріали і тези конференцій:

6. Костирко Т. М. Роль бібліотеки УДМТУ в реалізації нових освітніх концепцій та технологій навчання / Т. М. Костирко // Кораблебудування: освіта, наука, виробництво : матеріали міжнар. конф. – Миколаїв, 2002. – Т. 1. – С. 88–90.

7. Костирко Т. М. Проект створення корпоративної системи вузівських бібліотек м. Миколаєва / Т. М. Костирко // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу : матеріали наук.-практ. конф., 13–14 груд. 2005 р. – Х., 2005. – С. 241–242.

8. Костирко Т. М. Електронна бібліотека в системі бібліотечного обслуговування / Т. М. Костирко, Т. В. Пономаренко // Электронные ресурсы для науки и образования : материалы межвуз. науч.-практ. конф., 19–20 апр. – Севастополь, 2007. – С. 137–140.

9. Костирко Т. М. Створення єдиного інформаційного простору регіону. Досвід роботи методичного об'єднання бібліотек ВНЗ м. Миколаєва / Т. М. Костирко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти та практики : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. – 2007. – С. 110–111.

10. Костирко Т. М. Інформаційно-освітній портал бібліотек ВНЗ як крок на шляху до створення єдиного інформаційного простору регіону [Електронний ресурс] / Т. М. Костирко // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса : материалы конф. – М. : ГПНТБ России, 2007. – CD. – Систем. требования: IBM PC, Windows 2000 или выше. – Загл. с этикетки диска. – ISBN 978-5-85638-119-0. – № гос. регистрации 0320700790.

11. Костирко Т. М. Системоутворювальний механізм функціонування бібліотечно-інформаційних ресурсів регіону / Т. М. Костирко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми

науки, освіти та практики : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. – 2008. – С. 34–35.

Інші:

12. Костирко Т. М. Бібліотеки вищих навчальних закладів у єдиному інформаційному просторі сучасного суспільства / Т. М. Костирко // Сучасні інформаційні технології для бібліотек та менеджмент науково-освітніх мереж : матеріали I–V міжнар. шкіл-семінарів. – К., 2002. – С. 68–75.

13. Костырко Т. Н. Электронные информационные ресурсы библиотеки Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова: создание, использование, доступ / Т. Н. Костырко // Культура народов Причерноморья. – 2006. – Вып. 94. – С. 77–81.

АНОТАЦІЇ

Костирко Т.М. Система бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів: концептуалізація регіональних механізмів функціонування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. – Харківська державна академія культури. – Харків, 2008.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню БР ВНЗ, концептуалізації регіональних механізмів їх функціонування. Визначено системноутворювальний механізм формування БР як єдиного інтеграційного ресурсу освіти регіонального рівня.

Розглянуто нові підходи до формування системи науково-освітнього інформаційного ресурсу як складового елементу соціально-інформаційного модуля освіти. Доведено природність і необхідність корпоративних об'єднань ВНЗ зі створення БР; визначено взаємовідносини та напрями їх удосконалення через механізм інноваційного менеджменту БР.

Ключові слова: бібліотечно-інформаційні ресурси, корпоративне об'єднання бібліотек, інформаційно-освітній простір, інформаційне забезпечення освіти, системно-мережевий рівень, бібліотечні корпорації, регіональні інформаційні системи.

Костырко Т.Н. Система библиотечно-информационных ресурсов высших учебных заведений: концептуализация региональных механизмов функционирования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям, специальность 27.00.03 – книговедение, библиотековедение, библиографоведение. – Харьковская государственная академия культуры. – Харьков, 2008.

Диссертация посвящена комплексному исследованию системы библиотечно-информационных ресурсов (БИР) высших учебных заведений, концептуализации региональных механизмов ее функционирования. Формирование единого информационно-образова-тельного пространства является неотъемлемым процессом информатизации общества, результатом инновационных преобразований в системе высшей школы. БИР рассматриваются как важнейший элемент информационной инфраструктуры, фактор инновационного развития информационно-образовательного пространства.

Разработаны теоретико-методические принципы формирования информационных ресурсов на региональном уровне их функционирования на основе коммуникационного единства библиотек высших учебных заведений.

Научная новизна исследования состоит в том, что впервые обобщены новые подходы к формированию системы научно-образовательного информационного ресурса как составного элемента социально-информационного модуля образования; определен системообразующий механизм формирования БИР как единого интеграционного ресурса образования регионального уровня; доказаны естественность и необходимость корпоративных объединений вузов по созданию БИР; определены взаимоотношения и направления их усовершенствования через механизм инновационного менеджмента БИР.

Сформулирован принцип концептуализации создания системы БИР вузов. БИР рассмотрены как совокупный продукт совместной деятельности библиотек вузов и объект системного инновационного менеджмента. Системная организация БИР вузов охарактеризована как единство организационных, технико-технологических, коммуникационных средств, предназначенных для создания, хранения, использования интеллектуальных достижений в образовательной сфере с целью наиболее полного удовлетворения социальных, культурных, национальных запросов пользователей, рационального использования других ресурсов библиотечного сектора образования. Разработана концептуальная основа создания системы БИР вузов региона с учетом их характеристик, технологий, методов управления как совокупного продукта совместной деятельности библиотек на основе информационно-коммуникационного единства в условиях образования социально-технологического модуля информационно-образовательного пространства региона.

Главными компонентами построения системы БИР являются стратегический, социальный и политический на основе их информационно-коммуникационного единства. Комплексный анализ БИР библиотек вузов региона дает возможность обобщения методических знаний о корпоративной деятельности библиотек вузов, определения ее организационно-

структурных и функционально-содержательных принципов управленческо-методического сопровождения ресурсной базы информационного обеспечения образования.

Отдельные положения и рекомендации составят основу повышения квалификации библиотечных работников системы образовательных учреждений, будут способствовать развитию информационного обеспечения региональной системы библиотек вузов, а также налаживанию взаимодействия библиотек по актуализации, созданию и использованию информационных ресурсов.

Ключевые слова: библиотечно-информационные ресурсы, корпоративное объединение библиотек, информационно-образовательное пространство, информационное обеспечение образования, системно-сетевой уровень, библиотечные корпорации, региональные информационные системы.

Kostyrko T.M. The System of Library Information Resources of higher Schools: Conceptual regional Mechanisms of Functioning. – Manuscript.

Dissertation for Candidate of Social and Communicative Sciences on Specialty 27.00.03 – book studies. – Kharkiv State Academy of Culture, – Kharkiv, 2008.

The dissertation deals with the complex research of Library Information Resources of higher Schools, conceptualizing the regional mechanisms of their functioning, System – oriented mechanism forming library information resources as the integer for the regional education has been determined. A number of new approaches to forming the system of scientific and education information resource as a component of the social and informational module in education have been student and the necessity of corporate library information resource centers has been proved. The relationships and directions of their improvement by means of the mechanism of the innovative management of library information resources have been selected.

Key words: Library information resources (LIR), the system of library information resources for higher school, LIR corporate associations of higher schools, informational and educational medium, modeling concept, educational information software, system and network level, social communicative systems, conceptualization of functioning.

Підписано до друку 13.11.2008 р. Формат 60х84/16
Гарнітура «Times». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № ____.

ХДАК, 61057, м. Харків-57, Бурсацький узвіз, 4.
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК